

Monumentnummer*: 531390

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 11 januari 2013
Kadaster deel/nr 82685/70

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*					
Bussum	Gooise meren	Noord-Holland					
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
dr. Abraham Kuyperlaan	1 D	D		1402 SB	Bussum		
dr. Abraham Kuyperlaan	1 D	D	1	1402 SB	Bussum		
dr. Abraham Kuyperlaan	1 D	D	2	1402 SB	Bussum		
Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel			
Bussum	D			8122			

Omschrijving**

Cluster 10. Bomvrij wachthuis Oost.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

BOMVRIJ WACHTHUIS OOST als bomvrij, aardgedekt bouwwerk aan de noordoostzijde van de centrale as van het Fort Werk IV van het Offensief voor Naarden. Naarden is van oudsher een belangrijke vestingstad, maar de stad was kwetsbaar vanwege de hoge ligging op de uitlopers van het Gooi, die een acces tot Amsterdam boden. Behalve de doorlopende vernieuwingen aan de vesting zelf, werden hierom reeds vroeg ook buiten Naarden verdedigingswerken aangelegd. Vanaf 1868 kwam het Offensief voor Naarden tot stand. Het bestond uit een hoofdwerk (Fort Werk IV) en vier flankerende werken. De vijf werken lagen in een halve cirkel ten zuiden en oosten van Naarden. Tot de bouwwerken op Fort Werk IV behoren twee bomvrije wachthuizen. Beide wachthuizen hebben een iets andere indeling en verschillende functies. Samen omvatten ze ruimten voor manschappen, voor officieren, een keuken met bergruimte, een kruitmagazijn en privaten. De wachthuizen werden gebouwd in 1868-1870 en golden naar de toenmalige maatstaven als bomvrij,

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

onder meer door de aan drie zijden en bovenop aangebrachte aarddekking. Door de invoering van de brisantgranaat vanaf 1885 was van een bomvrije situatie geen sprake meer en konden gebouwen van dit type als verouderd worden beschouwd. Op Fort Werk IV worden deze bomvrije wachthuizen 'de kazematten' genoemd.

Omschrijving

BOMVRIJ WACHTHUIS OOST uit 1868-1870 aan de noordoostzijde van het Fort Werk IV, vlak achter de gecreneleerde muur. Het werk is van dikke muren voorzien en aan alle zijden aangeaard (bomvrij). Het wachthuis is geheel opgenomen in de aardwerken van het fort, uitgezonderd de ongedekte voorgevel aan de noordzijde. De voorgevel is aan weerszijden voorzien van een vleugelmuur en heeft opgeklampte deuren en diepgelegen, van luiken voorziene vensters. De hoge gevel eindigt in een vlakke lijst met vlechtingen met aan weerszijden en er bovenop het aardwerk. De plattegrond van het gebouw is nagenoeg rechthoekig. De binnenruimten zijn van tongewelven en iets gebogen achterwanden voorzien.

Waardering

Het BOMVRIJ WACHTHUIS OOST van Werk IV is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is aangelegd en daarna door anderen gedurende meer dan 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het onderdeel is een voorbeeld van bomvrij, aardgedekt wachthuis uit 1868-1870.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel uit 1868-1870 is representatief als voorbeeld van een bomvrij wachthuis zoals deze ook elders in de Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn gebouwd volgens een eensluidend stramien met toepassing van vergelijkbare bouwmaterialen, indeling en detaillering.

* Het onderdeel is gaaf bewaard omdat het wachthuis niet of nauwelijks is gewijzigd ten opzichte van de situatie uit de bouwtijd.

- Het onderdeel is gaaf bewaard omdat het wachthuis niet of nauwelijks is gewijzigd ten opzichte van de situatie in de bouwtijd.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Militair wachtgebouw

Functie

Wachtgebouw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument